

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет

(назва інституту/факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Загальногеографічна практика

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма 106 Географія, 014 Середня освіта (Географія)

(назва програми)

Спеціальність 106 Географія, 014 Середня освіта (Географія)

(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 Природничі науки, 014 Середня освіта (Географія)

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники:

Ходан Галина Дмитрівна кандидат географічних наук, асистент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Добинда Ірина Петрівна кандидат географічних наук, асистент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача

[http://www.physgeo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[1694\]\[caf_pers_id\]=129&commands\[1694\]=item](http://www.physgeo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1694][caf_pers_id]=129&commands[1694]=item)

Контактний тел. 0509129028

E-mail: g.hodan@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

Консультації

Очні консультації: вівторок 14.00 до 15.00.

Онлайн консультації - понеділок 13.30 - 14.30

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

2. Мета навчальної дисципліни:

Метою практики є поглиблення та закріплення знань, отриманих студентами з курсів «Геоморфологія», «Ландшафтознавство», «Гідрологія» та «Метеорологія» ознайомлення з методиками польових фізико-географічних досліджень, набуття навичок найпростішого аналізу їх результатів. .

3. Завдання

1) освоїти базові методи і підходи, що використовуються у фізико-географічних польових дослідженнях;

2) виявити фізико-географічні риси і відмінності рівнинних фізико-географічних країв Правобережної України та фізико-географічних областей Українських Карпат;

3) вивчити методики обробки первинної фізико-географічної інформації, отриманої у результаті польових та стаціонарних спостережень.

4) навчити працювати групами в експедиційних умовах

5) проводити польові спостереження за змінами ландшафтних комплексів у широтній зональності і висотній поясності;

6) практикувати правильні польові текстові і графічні записи у щоденниках спостережень;

7) навчити виконувати аналіз і обробку первинної фізико-географічної інформації; складати фізико-географічні описи і профілі маршруту експедиції.

4. Пререквізити. Немає.

5. Результати навчання

Загальні компетентності:

1) здатність розуміти предметну область та професійну діяльність з огляду на завдання та практичне значення метеорології і кліматології у становленні географа;

2) здатність працювати в команді презентуючи спільні пошукові роботи, під час дискусії, виконуючи лабораторні розрахункові роботи та елементарні метеорологічні спостереження

3) здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел формуючи джерельну базу інформації та окремих лабораторних робіт і завдань,

4) здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.

5) здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, пов'язаними із постійним прогресом наук

Спеціальні (фахові) компетентності:

1) здатність застосовувати кількісні методи при фізико-географічному дослідженні;

2) здатність інтегрувати польові інструментальні та лабораторні візуальні спостереження за довкіллям у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і елементів моделювання.

3) знання і використання специфічних для фізичної географії теорій, законів та принципів та методів.

4) здатність ідентифікувати відомі об'єкти, явища, процеси в географічній оболонці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: а) базові методи і підходи, що використовуються у фізико-географічних польових дослідженнях; б) фізико-географічні риси і відмінності рівнинних фізико-географічних країв Правобережної України та фізико-географічних областей Українських Карпат; в) методики обробки первинної фізико-географічної інформації, отриманої у результаті польових та стаціонарних спостережень.

вміти: • працювати групами в експедиційних умовах ; • проводити польові спостереження за змінами ландшафтних комплексів у широтній зональності і висотній поясності; • правильно виконувати польові текстові і графічні записи у щоденниках спостережень; • виконувати аналіз і обробку первинної фізико-географічної інформації ; • складати фізико-географічні описи і профілі маршруту експедиції, природи; оцінювати сучасний стан ландшафтної системи; визначати види антропогенного впливу на ландшафт; оцінити стійкість геосистеми до антропогенних навантажень.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	1	30	1		30					залік
Заочна	2	4	1	30	1		8			22		залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	усього	у тому числі						усього	у тому числі					
		Л	п	лаб	сем.	с.р.	л		п	Лаб	сем.	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Змістовий модуль 1. Загальногеографічна комплексна практика														

Тема 1. Підготовчий етап	7		7			6	6		2			4
Тема 2. Польовий етап	15		15			6	18		4			14
Тема 3. Камеральний і заліковий етап	8		8			6	6		2			4
Разом за змістовим модулем 1	30		30			18	30		8			22
Усього годин	30		30			18	30		8			22

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

3.2.1. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	К-ть годин
1	Підготовчий етап	7
2	Польовий етап	15
3	Камеральний і заліковий етап	8

4. Система контролю та оцінювання

Керівниками практики використовуються дві форми контролю. Біжучий (щоденний контроль полягає у вимозі строгого дотримання розпорядку дня методом журнального обліку. Паралельно з цим здійснюється контроль за виконанням даного завдання (фіксація зібраної інформації у щоденниках). Кінцевою формою контролю є залік за результатами проходження практики. Основою для зарахування заліку є дві форми звітності. Перша – поточна – польовий щоденник, який заповнюється індивідуально. Друга – завершальна – бригадний звіт, який складається під час камеральних робіт.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
50-68	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Залік	Сума
Змістовий модуль №1									
T1	T2	T3						40	100
60									

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

6. Рекомендована література Базова

1. Арманд Д.Л. Наука о ландшафте (Основы теории и логико-математические методы). М.:Мысль, 1975. с.5-46; 237-274.
2. Воропай Л. І., Куниця М. О. Українські Карпати. Київ : Радянська школа, 1966. 167 с.
3. Географічна енциклопедія України: В 3 т. / За ред. О. Маринича. Київ : Українська Радянська Енциклопедія ім. М. Бажана, 1989. 1993.
4. Голубец М. А., Іврусевич А. Н., Загайкевич И. К. и др. Украинские Карпаты. Природа. Київ : Наук, думка, 1988. 208 с.
5. Гродзинський М. Д. Основи ландшафтної екології: Підручник. Київ : Либідь, 1993. 224 с.
6. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір: Монографія. У 2-х т. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. Т.2. 503 с.
7. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології: Підручник.-К.: Либідь, 1993.-224 с.
8. Гуцуляк В. М. Ландшафтна екологія: Геохімічний аспект: навч. Посібник. Чернівці : Рута, 2002. 272 с.
9. Гуцуляк В. М. Ландшафтознавство : Теорія і практика: навч. посібник. Чернівці : Наші книги, 2009 312 с.
10. Гуцуляк В.М. Ландшафтно-геохімічна екологія: Навч. посібник - Чернівці: Рута, 1995.-317с.
11. Гуцуляк В.М. Основи ландшафтознавства: Навч. посібник. - Київ: НМК ВО, 1992.-60с.
12. Денисик Г. І. Антропогенні ландшафти Правобережної України: монографія. Вінниця : Арбат, 2009. 292с.
13. Денисик Г. І. Лісополе України. Вінниця : Тезис, 2001. 284 с.
14. Екологічні проблеми Буковини За ред. В.П. Коржика. Чернівці : Зелена Буковина, 2002. 168 с.
15. Загальногеографічна міжзональна практика: Навч.–метод. посібн./ Уклад. С. Ф. Благодир, О. І. Вісьтак, Я. Є. Івах та ін. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 70 с.
16. Загальногеографічна практика: організація, методи й маршрути : метод. реком. / уклад.: Д. І. Холявчук, М. М. Проскурняк. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2017. 76 с.
17. Заруцкая И. П., Красильникова Н. В. Проектирование и составление карт. Карты природы: Учебник. Москва : Изд-во МГУ, 1989. 296 с.
18. Исаченко А.Г. Оптимизация природной среды: Геогр.аспект. М.: Мысль,1980. С.154-255.
19. Исаченко А.Г. Основы ландшафтоведения и физико-географическое районирование: Учеб. пособие.М.: Высш. шк., 1991.
20. Исаченко А. Г. Оптимизация природной среды: Геогр. аспект. Москва : Мысль, 1980. С.154– 255.
21. Каганский В. Л. На пути к герменевтике ландшафта. / В. Л. Каганский // Людина в ландшафті XXI століття: Гуманізація географії. Проблеми постнекласичних методологій. Київ : 1998. С. 24–26.
22. Карпатський біосферний заповідник. Офіційна сторінка. URL: http://cbr.nature.org.ua/rec_u.htm
23. Карпатський національний природний парк. Загальні

відомості. URL: <http://www.yaremcha.com.ua/knpp.html>.

24. Киналь О. В., Проскурняк М. М., Рідуш Б. Т., Чернега П. І. Буковинськими Карпатами та Передгір'ям: путівник наукової екскурсії конференції «Еволюція та антропогенізація ландшафтів передгірських та гірських територій» 31 травня – 2 червня 2012 р. / за ред. В. П. Круля. Чернівці: Букрек, 2012. 32 с.
25. Киналь О., Крогулець Е., Грузинський Т. Моделювання природних систем. Агрокліматичні властивості території Чернівецької області в аспекті регіональних змін клімату на початку XXI століття. Варшава, 2011. Кам'янець–Подільський : ПП Мошинський В. С., 2011. Том1. 156 с.
26. Киналь О., Крогулець Е. Гідрокліматичні особливості зволоження територій / О. Киналь, Кам'янець–Подільський: ПП Мошинський В. С., 2009. 108 с.
27. Клімат України [за ред. В.М. Липінського]. Київ : Видавництво Раєвського, 2003. 343 с.
28. Комплексная полевая практика по физической географии: Учеб. пособие / Под ред. К. В. Пашканга. Москва : Высш.шк., 1986. 208с.
29. Коржик В.П. Буковина для всіх. Маршрутами екотуризму: Довідник-путівник. Чернівці : Зелена Буковина, 2002. 122 с.
30. Крауклис А. Теория и практика исследования геосистем. География и природные ресурсы. 1987. №4 С. 14-22.
31. Куракова Л.И. Современные ландшафты и хозяйственная деятельность: Кн. для учителей М.: Просвещение, 1983. 159 с.
32. Макунина А.А., Рязанов П.Н. Функционирование и оптимизация ландшафта: Учеб. пособие.: Изд.геогр.фак., 1988. Гл.1,3,4.
33. Малишева Л.Л. Ландшафтно–геохімічна оцінка екологічного стану території /Л.Л.Малишева. Київ : РВЦ «Київський ун–т», 1998.131с.
34. Маринич О. М., Пархоменко Г. О., Петренко О. М., Шищенко П. Г. Удосконалена схема фізико–географічного районування України. Український географічний журнал. 2003, № 1. С.16–20.
35. Маринич О. М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник. 3 - те вид. Київ : Знання, 2006. 511 с.
36. Методика полевих физико–географических исследований / Под ред. А. М. Архангельского. Москва : ВШ, 1972, 300с.
37. Пащенко В.М. Землезнання. Кн. перша. Методологія природничо–географічних наук. Київ : Б.в., 2000. 320с.
38. Пащенко В.М. Методологія постнекласичного ландшафтознавства. Київ : Вища школа, 1999. 284 с.
39. Петлін В. М. Методологія та методика експериментальних ландшафтознавчих досліджень. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 400 с.
40. Петлін В.М. Прикладне ландшафтознавство. Київ : ІСДО, 1993. 92 с.
41. Практика з метеорології та кліматології: Методичні вказівки / Укл. О. В. Моргоч. Чернівці : ЧНУ, 2002. 20 с.
42. Преображенский В. С., Александрова Т. Д., Куприянова Т. П. Основы ландшафтного анализа. Москва : Наука, 1988. С.7–52; 76–103; 141–149.
43. Преображенский В.С., Александрова Т.Д., Куприянова Т.П. Основы ландшафтного анализа. М.: Наука, 1988. С.7-52; 76-103; 141-149.
44. Природа Волинської області / За ред. проф. К. І. Геренчука. Львів : Вища шк., 1975. 171 с.
45. Природа Львівської області / за ред. проф. К. І. Геренчука. Львів : Вища шк., 1968. 182 с.
46. Природа Тернопільської області / за ред. проф. К. І. Геренчука. Львів : Вища шк., 1979. 159 с.
47. Природа Хмельницької області / за ред. проф. К. І. Геренчука. Львів : Вища шк., 1980. 186 с.
48. Природа Чернівецької області / за ред. проф. К. І. Геренчука. Львів : Вища шк., 1978. 158 с.
49. Рідуш Б. Т., Киналь О. В., Круль В. П., Коржик В. П., Кирилюк С. М. Історико–географічні об'єкти Буковинсько–Бессарабського Придністер'я. Путівник польової

екскурсії конференції «Історична географія та історія географії» 10 жовтня 2009 р. Чернівці, 2009. 16 с.

50. Середнє Придністров'я [наук. ред. Денисик Г.І.]. Вінниця : Теза, 2007. 431 с.

51. Шищенко П.Г. Принципы и методы ландшафтного анализа в региональном проектировании. Киев : Фотосоциосентр, 1999. 284 с.

52. Шищенко П. Г. Прикладная физическая география. Киев : Вища школа, 1988. 192с.

Допоміжна

1. Комплексная полевая практика по физической географии: Учеб. пособие / Под ред. К.В. Пашканга. – М.: Высш.шк., 1986. – 208с.

2. Куракова Л.И. Современные ландшафты и хозяйственная деятельность: Кн. для учителей М.: Просвещение, 1983. - 159с.

3. Макунина А.А., Рязанов П.Н. Функционирование и оптимизация ландшафта: Учеб. пособие.: Изд. геогр. фак., 1988. - Гл.1,3,4.

4. Марцинкевич Г. И., Клуцунова Н. К., Мотузко А. Н., Основы ландшафтоведения: Учеб. пособие. Минск : Высш. шк., 1986. С.7–82, 137–143, 157–165.

5. Мельник А.В. Основы регіонального еколого–ландшафтознавчого дослідження. Львів : Літопис, 1997. 286с.

6. Метеорологічні прилади, методи спостережень, вимірювань та їх обробка. Навчальний посібник / За ред. В. С. Антонова. Чернівці: Рута, 2004. 108 с. Метеорологічні прилади: Методичні вказівки до лабораторних робіт / Укл. О. В. Моргоч. Чернівці : Рута, 2004. 24 с.

7. Метеорологічні спостереження в стаціонарних умовах: Методичні вказівки до лабораторних робіт / Укл. О. В. Моргоч. Чернівці : Рута, 2003. 24 с.

8. Миллер Г. П. Ландшафтные исследование горных и предгорных территорий. Львов : Вища шк., 1974. 202 с.

9. Мильков Ф.Н. Физическая география: Учение о ландшафте и геог. зональность. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1986. - С.7-91.

10. Михайлов Н.И. Физико-географическое районирование: Учебник. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. С. 59-106.

11. Михно В.Б. Мелиоративное ландшафтоведение: Учебное пособие. Воронеж: Изд-во ВГУ, 1984. 244с.

12. Николаев В. А. Проблемы регионального ландшафтоведения. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 276 с.

13. Охрана ландшафтов. Толковый словарь / М. Данева Москва : Прогресс, 1982. 271 с.

14. Преображенский В.С., Александрова Т.Д., Куприянова Т.П. Основы ландшафтного анализа. М.: Наука, 1988. С.7-52; 76-103; 141-149.

15. Прока В.Е. Морфологическая структура ландшафтов и землеустроительное проектирование. Кишинев: Штиинца, 1976. – 47с.

16. Сочава В.Б. Введение в учение о геосистемах. Новосибирск: Наука, 1978. С. 14-22, 29-34, 106-120.

17. Чупахин В.М. Основы ландшафтоведения. Москва: Агропромиздат, 1987. 168с.

18. Шищенко П.Г. Прикладная физическая география. - К.: Вища школа, 1988.- 192с.

19. Balci, A. 2010. The opinions of the geography teacher candidates about the place of field trips in geography teaching. Education 130 (Summer): 561–572.

20. Hefferan, K. P., N. C. Heywood, and M. E. Ritter. 2002. Integrating field trips and classroom learning into a Capstone undergraduate research experience. Journal of Geography 101 (5): 183–190.

21. Hoalst–Pullen, N., and J. D. Gatrell. 2011. Collaborative learning and interinstitutional partnerships: An opportunity for integrative fieldwork in geography. Journal of Geography 110 (6): 252–263.

22. Hury, J. P. 2011. Teaching geographic concepts through fieldwork and competition. Journal of Geography 110 (3): 131–135

23. Kent, M., D. D. Gilbertson, and C. O. Hunt. 1997. Fieldwork in geography teaching: A critical

review of the literature and approaches. *Journal of Geography in Higher Education* 21 (3): 313–332.

24. Krakowka, A. R. 2012. Field trips as valuable learning experiences in geography courses. *Journal of Geography*, 111:6, 236–244. DOI: 10.1080/00221341.2012.707674